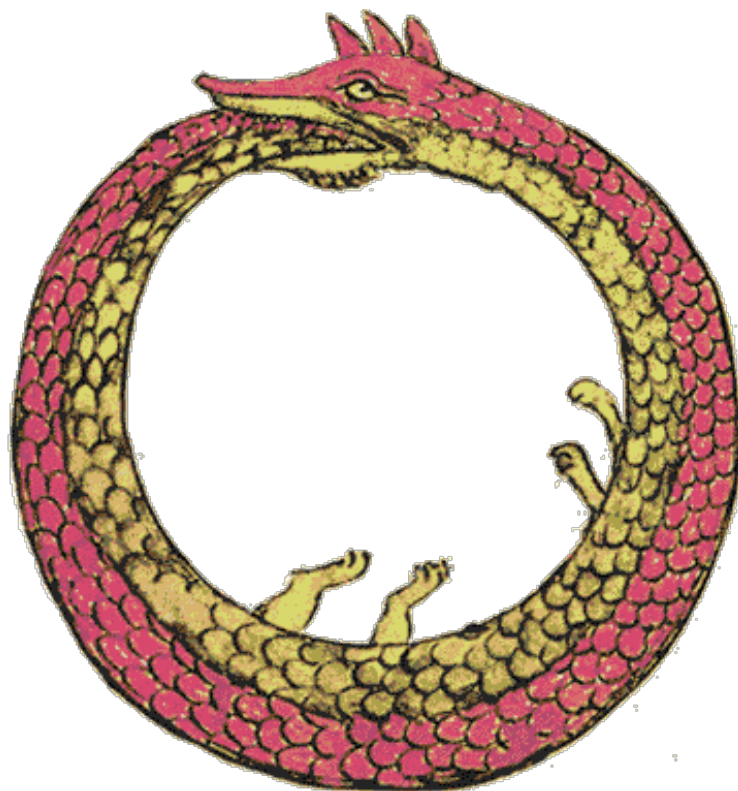


**PROGRAMA núm. 11**

*“Innovació i tradició”*

**A. CARBONELL**  
**R. SCHUMANN**



**JOSB** *Passió per la música*

JOVE ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA

# I<sup>a</sup> PART

## A. CARBONELL

### A. CARBONELL – Ouroboros (2017) \* estrena

(n. 13 d'Octubre de 1972 – Barcelona)

**Instrumentació:** 2 flautes, flautí (3a flauta), 2 oboès, 1 clarinet piccolo, 2 clarinets, 1 Clarinet Baix, 2 fagots, 4 trompes, 3 trompetes, 3 trombons, tuba, timbals, 1 percussió, cordes

**Durada:** aprox. 15 minuts.

**Dedicada:** a Carlos Checa i la JOSB (Jove Orquestra Simfònica de Barcelona)

\* Obra encàrrec temporada 2016-17.

La paraula “Ouroboros” deriva d’una paraula grega que significa “devorador de cua”, i és un dels símbols místics més antics del món. Pot ser percebut com una bèstia envoltant-se i cruspint-se a si mateixa, on el passat (la cua) sembla desaparèixer a mida que l’animal es va cruspint a si mateix i mica en mica es va renovant.

L’Ouroboros té diversos significats entreteixits. El més important és el simbolisme de l’infinít i de la idea de “*perpetuum mobile*”, “*moto perpetuo*” o moviment perpetu, representat per la serp (o el drac) que es mossega, devora, o menja la seva pròpia cua. Això simbolitza certament la naturalesa cíclica de l’univers: la creació a partir de la destrucció, la vida sorgint de la mort. L’Ouroboros es menja la seva pròpia cua per sostenir la seva pròpia vida, en un etern cicle de renovació. A vegades també trobem la figura representada en una forma de vuit, com el símbol de l’infinít, similar a la “*Moebius Band*”. La serp que es mossega la cua és vist per primera vegada uns 1600 anys abans de Crist a Egipte com a símbol del sol, sovint representant els viatges del disc solar. A partir d’aquí es va traslladar als fenicis i després als grecs, que li van donar el seu nom, Ouroboros.

En la mitologia, l’Ouroboros també és un símbol que representa la Via Làctia. El mite es refereix a una serp de llum que resideix al cel. La Via Làctia és aquesta serp, i vist en el punt central de la galàxia prop de Sagitari, aquesta serp es mossega la cua. Molts antics usaven la galàxia per calcular els cicles còsmics de la terra. Es troba en el gnosticisme i l’alquímia que representa la vida natural cíclica i la fusió dels oposats. També simbolitza la transcendència de la dualitat i es relaciona amb el déu solar Abraxas, que significa l’eternitat i l’ànima del món.

En l’alquímia representa l’esperit de Mercuri (la substància que impregna tota la matèria), i simbolitza la renovació contínua (una serp és sovint un símbol de la resurrecció, tal com apareix al renéixer contínuament a mesura que canvia de pell.). El cicle de la vida i la mort, i l’harmonia dels oposats. Com a símbol de la unitat eterna de totes les coses, el cicle del naixement i la mort de la qual l’alquimista busca l’alliberament. S’uneix als oposats: la ment conscient i l’inconscient. Alquímicament, els Ouroboros també s'utilitzen com un símbol de purificació. El llibre de text alquímic, *Chrysopoeia* (presa d’or) de Kleopatra conté un dibuix de l’Ouroboros que representa la serp com la meitat llum i la meitat fosc, fent-se ressò dels símbols del Yin i el Yang, que il·lustra la doble naturalesa de totes les coses, però potser el més important de tot sigui que aquestes forces oposades no estan en conflicte ni contradicció. El llibre se centra principalment al voltant de la idea de “un és tot”, un concepte que es relaciona amb la saviesa hermètica.

Musicalment l’obra es divideix en sis seccions, on el material sonor és unitari i deriva d’una sèrie numèrica que gira a l’entorn del número 9. La sèrie numèrica sorgeix d’un cercle màgic amb 8 nodes dels quals cada parella de nombres oposats suma 9. [6+3] [2+7] [1+8] [4+5]. La sèrie numèrica completa es [6-2-1-4-3-7-8-5] que es pot convertir a sons musicals relacionant cada número amb l’escala octòfona simètrica de tò i semitò. D’aquesta manera s’aconsegueix la sèrie que genera tot l’espectre sonor de la peça: [A-Eb-D-F#-F-B-C-G#]. És innegable l’aspecte rotatiu i circular dels motius melòdics que van apareixent al llarg de les sis seccions i els diferents aspectes canònics de l’obra. Implícitament també hi ha voluntat de crítica social en l’obra davant l’autodestrucció del consumisme capitalista exagerat, com ja anticipà Plaute: “Homo homini lupus est”, és a dir “l’home és un llop per a l’home”.

## IIª PART

### R. SCHUMANN



#### R. SCHUMANN – Simfonia 4 en re menor Op.120 (1851)

(n. 8 Juny 1810, Zwickau - Saxònia / m. 29 Juliol 1856, Bonn - Alemanya)

**Instrumentació:** 2 flautes, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 4 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, timbals, cordes.

**Durada:** aprox. 30 minuts.

**Estrena:** composta i estrenada el 1841, fou revisada i reorquestrada per el mateix compositor el 1851.

1. Ziemlich langsam - Lebhaft
2. Romanze: Ziemlich langsam
3. Scherzo: Lebhaft
4. Langsam; Lebhaft

La quarta simfonia de Schumann és avui dia considerada com una de les seves obres mestres més originals i innovadores. S'aparta radicalment de les formes clàssiques de Haydn, Mozart i Beethoven, i obre el camí de les grans simfonies romàntiques tardanes com les de Brahms o Dvorak. Gran part de la seva innovació rau en la unitat i la cohesió de l'obra. De fet el mateix Schumann la va anomenar sovint la "simfonia d'un sol moviment". Pràcticament tot el material temàtic es pot relacionar amb la misteriosa introducció lenta inicial, on un motiu "generador" és interpretat pels segons violins i els fagots. L'Allegro animat que segueix es construeix a partir d'una figura derivada semi-corxeres invertint el motiu generador i trencant-lo amb un salt d'octava. El segon moviment és un romanç en què la introducció lenta de la simfonia reapareix com a secció central. El tema del scherzo és la inversió del motiu generador, però li dona un caràcter completament diferent pel contrast rítmic intrínsec, a més de la variació dinàmica i l'orquestració. Inusualment el trio s'interpreta per segona vegada, i s'uneix a la perfecció al moviment final mitjançant un breu passatge de gran solemnitat i noblesa, dominat per les quatre trompes i els 3 trombons, amb els primers violins interposar el tema de semi-corxeres del primer moviment. El moviment final s'emmiralla i es reflecteix en el primer, utilitzant les mateixes idees musicals, però ara en la tonalitat principal, en substitució de l'estat d'ànim d'incertesa i de conflicte inicial amb una sensació d'alegria i de majestuositat. És aquí quan Schumann, potser amb la voluntat de confondre els analistes musicals, introdueix un tema de tancament, l'únic tema musical que no guarda relació de cap manera amb el motiu generador de l'obra.

Aquesta simfonia, com ha passat en tants i tants casos al llarg de la història de la música, no va ser percebuda ni rebuda favorablement. La primera

versió va ser completada el 1841 i se li va donar a Clara Schumann com a regal d'aniversari. Schumann la va anomenar el seva "*Clara Symphony*", un nom que pràcticament no s'utilitza avui dia.

La primera estrena de l'obra va tenir lloc a Leipzig, amb el mateix Schumann a la batuta, i sembla que va ser un desastre. Diversos factors van contribuir-hi. En primer lloc, no hi va haver prous assajos, i els músics no estaven familiaritzats amb el llenguatge orquestral emprat i se sentiren incòmodes amb el nou llenguatge simfònic de Schumann. En segon lloc, el mateix Schumann no era gaire bon director. La seva naturalesa introvertida, i la manca de confiança en el seu propi treball, no li van permetre interactuar bé amb els músics ni va proporcionar l'orientació necessària. En tercer lloc algunes de les parts orquestrals eren força difícils. En particular, les parts de les trompes no acabaven d'estar ben pensades per als "waldhorn", els nous instruments de vàlvules. Decebut pel seu fracàs, Schumann es va retirar de la feina i només va tornar a ella deu anys més tard, després de la finalització de la seva gran simfonia en Do Major, menys radical i de gran èxit, la Simfonia Renana.

L'estrena de la segona versió va tenir lloc a Düsseldorf el 1853, poc abans que Schumann intentés suïcidar-se tirant-se per un pont al Rin i fos recollit per uns pesquers i fos confinat a un asil. La major part de la revisió de l'obra tingué a veure amb l'orquestració. Hi afegí unes textures orquestrals més espesses, amb més instruments tocant cada part. Sembla que Brahms va suggerir que fou degut a que l'autor volia cobrir la insuficiència d'alguns dels intèrprets de l'orquestra de Düsseldorf. El fet d'afegir instruments i doblaments assegurava que almenys algun instrumentista fes les coses bé. La segona versió va ser tot un èxit, inclús l'eminent musicòleg George Grove va descriure l'obra com "*una fita en la història de la simfonia*".